Onder redactie van:

Prof. mr. dr. B.M.E.M. Schols
Prof. mr. dr. W. Burgerhart
Prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols
Mr. F.M.H. Hoens
Mr. G.A. Tuinstra
Mr. J.Th.M. Diks
Mr. M.J.P. Schipper
Mr. dr. N.V.C.E. Bauduin
Mr. E.C.E. Schnackers
Mr. dr. J.W.A. Rheinfeld

AdvoTip

Erfrecht voor de advocaat

Afl. 2018-14

26 september 2018

Gerechtelijke vaststelling van het ouderschap. Wie is de (rechtstreeks) belanghebbende?

Vanuit erfrechtelijk perspectief is de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap een uitermate interessant fenomeen. Uiteraard omdat er tussen de (vastgestelde) ouder en diens afstammeling een afgedwongen familierechtelijke betrekking ontstaat waardoor het kind allerlei erfrechtelijke aanspraken krijgt (zoals het erfgenaamschap bij versterf, art. 4:10 lid 1 en lid 3 BW en/of de legitieme portie, art. 4:63 lid 2 BW). Maar ook omdat de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap nog kan plaatsvinden nadat de ouder in kwestie is overleden, artikel 1:207 lid 1 aanhef BW. Bovendien heeft de gerechtelijke vaststelling ook nog eens terugwerkende kracht tot het moment van de geboorte van het kind, artikel 1:207 lid 5 BW, eerste volzin. En omdat een kind niet is gebonden aan de vijfjaarstermijn van artikel 1:207 lid 3 BW, bezit de gerechtelijke vaststelling alle elementen die noodzakelijk zijn voor 'erfrechtelijk vuurwerk'; immers ook in reeds (lang) afgewikkelde nalatenschappen kan 'ineens' een extra erfgenaam/rechthebbende opduiken. Met alle gevolgen van dien.

Voor 'derden' kunnen de effecten van een en ander enigszins worden verzacht, artikel 1:207 lid 5 BW tweede gedeelte:

'5. [...] Te *goeder trouw* door derden verkregen *rechten* worden hierdoor [de gerechtelijke vaststelling] nochtans *niet geschaad*. Voorts ontstaat geen verplichting tot *teruggave* van vermogensrechtelijke voordelen, voor zover degene die hen heeft genoten ten tijde van het doen van het verzoek daardoor niet was *gebaat*.' (Curs. en toev. FH)

Hoewel over de duiding van de verzachtingen het nodige valt te zeggen, volsta ik hier met de opmerking dat uit jurisprudentie volgt dat de 'oorspronkelijk/oude' erfgenamen niet kwalificeren als derden te goeder trouw. Dat zijn wel degenen die onder bijzondere titel van die 'oorspronkelijk/oude erfgenamen' hebben verkregen (HR 19 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK6150 en Hof Den Haag 27 september 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:3434). Voor hetgeen moet worden teruggegeven, verwijs ik de lezer naar laatstgemelde uitspraak van het Hof Den Haag (waarover L.M. de Hoog in *WPNR* 2017/7150) en naar punt 7 in de noot van A.J.M. Nuytinck bij de uitspraak van de Hoge Raad in AA 2010, nr. 4.

Vandaag aandacht voor een procesrechtelijk aspect van de gerechtelijke vaststelling. Wie is/zijn de belanghebbende(n) in de door het kind postuum gestarte procedure

gerechtelijke vaststelling? Deze kwestie kwam onlangs aan de orde in een zaak die speelde voor het Hof Amsterdam (12 juni 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:2208).

Verkort enkele relevante feiten. Erflater/de ouder is overleden in 2013. In 2016 wordt bij beschikking van de rechtbank gerechtelijk diens ouderschap vastgesteld van een vijftal kinderen. Voor zover thans van belang: de familie van de overledene bestaat daarna uit negen kinderen (te weten de vier oorspronkelijke en de vijf gerechtelijk vastgestelde) en een weduwe. De weduwe/echtgenote en de vier oorspronkelijke kinderen van de overledene gaan in beroep tegen die beschikking. De uitspraak van het Amsterdamse Hof draait om de vraag of zij dit inderdaad kunnen. Daarvoor is vereist dat zij belanghebbenden zijn als bedoeld in artikel 258 lid 2 eerste volzin Rv in de procedure over de gerechtelijke vaststelling:

‘2. Door de verzoeker en door de in de procedure verschenen belanghebbenden moet het hoger beroep worden ingesteld binnen drie maanden, te rekenen van de dag van de uitspraak en door andere belanghebbenden binnen drie maanden na de betekening daarvan of nadat de beschikking hun op andere wijze bekend is geworden. [...]’

Krachtens artikel 806 lid 2 Rv zijn op de procedure in hoger beroep de artikelen 799 tot en met 805 eerste lid Rv van overeenkomstige toepassing en daarmee is het belanghebbendenbegrip van artikel 798 lid 1 Rv relevant:

‘Voor de toepassing van deze afdeling wordt onder belanghebbende verstaan degene op *wiens rechten of verplichtingen de zaak rechtstreeks* betrekking heeft. [...]’ (Curs. FH)

En dus belanden we, zo blijkt uit de overweging van het hof, bij het Procesreglement Overige (Boek 1) zaken, 16^e druk (april 2017). Uit pagina 26 en 22 van dit reglement volgt dat als belanghebbenden onder meer worden aangeduid: degene op wie het verzoek betrekking heeft, de aangewezen vader of – indien deze vader (zoals in onze casus) *is overleden* – diens *afstammelingen*. Ook de *moeder* is belanghebbende.

De bedoelde vier ‘oorspronkelijke’ kinderen zijn dus ‘als afstammeling’ belanghebbenden en ontvankelijk in het ingestelde beroep. Maar hoe zit het met de langstlevende, de weduwe (die kennelijk niet de moeder is)? Kwalificeert zij als belanghebbende?

Het woord is aan het Hof Amsterdam:

‘3.6 Appellante sub 1 is gehuwd geweest met de man *en is zijn erfgenaam*. Anders dan ten tijde van de beschikking van de Hoge Raad van 17 mei 2013 (ECLI:NL:HR:2013:BZ3641) wordt in het procesreglement *niet langer de erfgenaam* van de aangewezen vader als belanghebbende aangemerkt, *maar* – zoals hiervoor overwogen – de *afstammelingen* van de man. Gelet hierop en nu de *positie van erfgenaam* van de man in een procedure als deze op zichzelf niet een zelfstandig maar *slechts een afgeleid belang* met zich brengt, is appellante sub 1 naar het oordeel van het hof geen belanghebbende. [...]’ (Curs. FH)

Het hof vervolgt:

‘Voor dit oordeel is mede van belang dat ook overigens *geen feiten en/of omstandigheden zijn gesteld of gebleken* die tot de conclusie moeten leiden dat de rechten of verplichtingen van appellante sub 1 door het verzoek van geïntimeerden *rechtstreeks* worden geraakt.’ (Curs. FH)

Interessant, een erfgenaam van de persoon van wie het ouderschap wordt vastgesteld, heeft dus *géén rechtstreeks*, maar slechts een *afgeleid* belang. Deze visie van het hof doet een beetje denken aan de uitspraak van het Hof Den Bosch (26 november 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:4768) waarin de bijstand verstrekken gemeente geen rechtstreeks belanghebbende was bij de procedure tussen ex-echtgenoten over partneralimentatie. Het Hof Den Bosch overwoog destijds:

‘3.9. Het hof is van oordeel dat de gemeente *niet behoort* tot de kring van *belanghebbenden*, nu de onderhavige zaak *niet rechtstreeks* betrekking heeft op de rechten en verplichtingen van de gemeente. Dat de gemeente *een financieel (afgeleid) belang* heeft bij de partneralimentatie van de vrouw – de gemeente is immers bevoegd de verstrekte bijstandsuitkering geheel dan wel gedeeltelijk te verhalen op een door de vrouw te ontvangen onderhoudsbijdrage van de man – maakt haar *nog niet tot een belanghebbende* op wiens rechten en verplichtingen de *zaak van de man en de vrouw* met betrekking tot de onderhoudsplicht van de man *rechtstreeks betrekking* heeft.’ (Curs. FH)

In erfrechtelijke termen: uiteraard raakt de gerechtelijke vaststelling de financiële belangen van de ‘oorspronkelijke’ erfgenamen, maar daarmee ben je als erfgenaam nog steeds *slechts ‘afgeleid’ belanghebbende*. Het financiële belang van de ‘oorspronkelijke’ erfgenamen is niet rechtstreeks betrokken bij de zaak over de gerechtelijke vaststelling zelf.

In onze Amsterdamse casus is de weduwe dan ook geen belanghebbende. Dat zij in eerste aanleg wel als belanghebbende was aangemerkt, maakt een en ander volgens het Hof Amsterdam niet anders:

‘Dat appellante sub 1 in *eerste aanleg*, zoals zij heeft betoogd, *wel* als belanghebbende is aangemerkt, maakt het voorgaande niet anders. De appelrechter dient ambtshalve te beoordelen of een betrokkene in hoger beroep belanghebbende is in de zin van art. 798 lid 1 eerste volzin Rv, en is daarbij *niet gebonden* aan het *oordeel* dienaangaande van de rechter in *eerste aanleg*. Appellante sub 1 is derhalve niet-ontvankelijk in haar verzoek.’ (Curs. FH)

De conclusie van het hof is dat de echtgenote, ook al is zij erfgename, geen belanghebbende is ter zake van de gerechtelijke vaststelling en dat zij dus niet-ontvankelijk wordt verklaard in haar hoger beroep. De vraag is of in de procedure te veel de nadruk is gelegd op, casu quo te zeer is verondersteld dat haar erfgenaamschap sec de echtgenote (al) tot belanghebbende maakt. Zijn daardoor haar eventuele andere en wel *rechtstreeks* door de vaststelling geraakte (familierechtelijke) belangen wellicht wat ondergesneeuwd? Het tweede citaat van het hof lijkt in ieder geval te wijzen op mogelijkheden in die richting.

Wat hier ook van zij, de uitspraak is opmerkelijk!

Tot de volgende keer!

Mr. F.M.H. Hoens
Radboud Universiteit Nijmegen

ScholsBurgerhartSchols

www.scholsburgerhartschols.nl

Boomjuridisch

Postbus 85576
2508 CG Den Haag

T (070) 330 70 33
E info@boomjuridisch.nl
I www.boomjuridisch.nl

Copyright 2018 © AdvoTip

Hoewel uiterste zorg is besteed aan de inhoud van *AdvoTip* – *Erfrecht voor de advocaat* aanvaarden de uitgever en de redactie geen aansprakelijkheid voor onvolledigheid of onjuistheid.